

Utställningen “Forgiveness” eller ”Försoning”

Utställningen är framtagen av **Fredens Hus i Uppsala.**

fredens hus

Fredens Hus Göteborg har hyrt den. Detta blad är skrivet av ordf. Karin Utas Carlsson inför visning för högstadiel elever på Vättleskolan, Angered vecka 3, 2019.

Visning kommer att inledas med kort information av Karin. Efter att eleverna har sett utställningen kommer gruppen att samlas till samtal i ring. Då tas upp egna tankar, känslor och erfarenheter som elever kan vilja dela med sig. Utgångspunkten är att de problem utställningen berör har betydelse i allas våra liv: konflikter, död, sorg, kamp, frågor om hämnd, förlåtelse och försoning och hur man kan gå vidare, må bra (eller bättre) och kanske skapa förändring som personerna gjorde i dessa berättelser.

Utställningen är på engelska. Här nedan finns översättning till svenska. 15 exempel från olika länder i världen visas med bild och citat.

Här finns också extra information, hämtad från en broschyr som finns i begränsat antal för att låna under veckan. Citaten är direkt från broschyren och återger vad offret eller förövaren (mördaren) säger. I många fall har de människor som framträder här gått vidare i sina liv, skrivit böcker, varit /är verksamma i föreningar o.s.v. Hemsidor finns angivna.

Bild 1

Denna utställning visar hur olika idéer kring förlåtelse, försoning och konfliktlösning kan användas för att positivt påverka människors liv. Vi får ta del av personliga berättelser både från offer och förövare. Syftet är att ge människor alternativ till konflikter och hämnd.

Förlåtelse och försoning betyder olika saker för olika människor i olika situationer. Framför allt måste förlåtelse vara ett val. Det är också en resa och inte en slutdestination. Men går det att förlåta det oförlåtliga?

Djupgående förändring, medkänsla och förståelse är en process som tar tid. Hur kan vi hjälpa till i den processen? Undersök utställningen och låt dig inspireras!

Bild 2 Eva Kor, Polen, Auschwitz

”Förlåtelse är lika personligt som kemoterapi – jag gör det för mig själv”

Tio år gamla togs tvillingarna Eva och Miriam Mozes till Auschwitz i Polen (ett av nazisternas stora förintelsläger under Andra världskriget), där doktor Josef Mengele använde dem för oerhört grymma medicinska experiment. Båda överlevde kriget men Miriam dog 1993 i cancer som en följd av de experiment som gjordes med henne som barn. Eva kunde först inte tala om vad hon varit med om

men efter att 1978 i TV ha sett en serie om förintelsen började hon att berätta. Hon sökte efter andra som varit med om de här förfärliga experimenten och hon bildade en förening C.A.N.D.L.E.S, Holocaust Museum i Indiana, USA.

1993 föreläste Eva för en grupp läkare och blev tillfrågad om hon kunde ta med på sin föreläsning en läkare som bidragit till experimenten! Hon hittade läkaren Hans Munch och intervjuade honom, besökte honom i hans hem trots att hon var rädd. Hon frågade om han sett gaskamrarna och han svarade att detta var en mardröm han fick leva med varje dag resten av sitt liv. Eva frågade honom om han kunde tänka sig att följa med henne till Auschwitz och skriva under ett dokument vid ruinerna av gaskamrarna. Ja, han ville följa med.

Eva sökte efter en present till honom och kom så småningom på idén att skriva ett förlåtelsebrev. Till slut skrev hon att hon förlät Dr Mengele själv! Det gjorde hon när hon insåg att *hon inte längre var ett maktlöst offer* utan att hon nu hade makten att förlåta. ”Det var min rättighet att använda den. Ingen kunde ta den rättigheten ifrån mig.” Det visade sig också bli en gåva till henne själv.

Vid ruinerna (med Hans barn, barnbarn och egna barn) på 50-årsdagen av befrielsen förlät Eva nazisterna. Dr Munch undertecknade sitt dokument om driften av gaskamrarna och jag läste mitt dokument om förlåtelse och undertecknade det. När jag gjorde det kände jag hur bördan av smärta som jag hade burit på lättade. Jag var inte längre i klorna på smärta och hat. Jag var äntligen fri. Den dagen jag förlät nazisterna förlät jag även mina föräldrar som jag hatat hela mitt liv för att de inte kunde rätta mig från Auschwitz.” Det var en mirakelmedicin.

”Varje människa har rätten att leva utan smärta från det förflutna. För de flesta människor är ett stort hinder för förlåtelse att samhället förväntar sig hämnd.” ... ”Jag har alltid undrat om mina anhöriga vill att jag ska leva med smärta och ilska så länge jag lever.”

Bild 3 a) Philippe Ngirente & Teresphore Uzabakiriho, Rwanda

”När han bad mig förklara exakt hur jag dödade hans far för att han skulle kunna förlåta mig, började jag att gråta.”

År 1994, nära en miljon tutsier och moderata hutuer dödades i folkmordet i Rwanda, dödade Teresphore (hutu) Philippes far (tutsi). Tretton år senare stod Philippe ansikte mot ansikte med sin fars mördare i en Gacaca-rättegång. Gacaca-domstolar är ett deltagarstyrt rättssystem som traditionellt används i Rwanda för att lösa tvister i lokala samhällen. Gacaca-domstolarna, som sattes upp 2001–2012, var särskilt avsedda för att hantera följderna av folkmordet i Rwanda. De hade ett uttalat syfte att leda till försoning.

Philippe låg gömd tills folkmordet var över. Han ville sedan lära sig hur man hämnas utan våld. ”Jag kände mig skyldig för mina föräldrars död därför att jag inte hade varit där för att skydda dem.” Men med tiden försonades han med sin svåra förlust och kom över känslan av hat. För att hjälpa till med försoningsprocessen i Rwanda började han arbeta för lokala Gacacadomstolar för att bidra till

rättvisa och rehabilitera förövarna. I samband med det arbetet mötte han en dag, långt senare, sin fars mördare, Teresphore.

Teresphores familj (hutu) visade sig ha skyddat den kvinna som efter kriget blev Philippes fru (tutsi! Teresphore berättade exakt hur han dödat min far. På knä, gråtande. ”Jag förlät honom omedelbart men ville han skulle komma hem till mig så att vi som familj skulle kunna förlåta honom tillsammans.” Till slut vågade han göra det. De arbetade sedan tillsammans i ett program för försoning. **”För att läka våra hjärtan och för att få vårt land att läka, måste vi arbeta tillsammans.”** Hämtat ur boken *”Healing the Wounds of History; event in Kigali.”*

Bild 3 b) Jean-Baptiste Ntakirutimana, Rwanda

”Han förväntade sig att jag skulle vilja döda honom, något han sa skulle vara rättvist för att han hade dödat min mor.”

Jean-Baptiste, Rwanda är en tutsi vars familj mördades i folkmordet i Rwanda 1994. *FNs krigsförbrytartribunal i Rwanda* hade satt mördaren, José, i fängelse. I april 2008 besökte Jean-Baptiste José i fängelset. Han hade med sig en god vän som stöd.

Tanken var att reda ut vad som hänt, inleda den egna läkningsprocessen och ge José möjlighet att komma till ro med de minnen han burit i 14 år. Jean-Baptiste berättar: ”När han började förklara hur han dödat henne (min mor) förlorade jag delvis medvetandet ... jag bad till Gud att återuppliva mig och ge mig styrka att kunna fortsätta eftersom jag kände att detta var mitt uppdrag. Mirakulöst nog så kände jag värmen börja spridas från mitt huvud ner till mina fötter. Jag kände hur en stor sten försvann från mitt bröst och mitt huvud.”

José grät under större delen av tiden. ”Jag sa då till honom att eftersom jag personligen hade blivit förlåten för alla mina misstag så kom jag nu till honom i samma anda av förlåtelse. Det var som om en stor slöja lyftes från hans ansikte, han började le, full av ord av tacksamhet”. Han beslutade sig för att träffa andra människor vars familjemedlemmar han dödat.

”Slutligen lämnade jag honom och han tog farväl vid fängelsets huvudentré. Han var en helt förändrad person och det var även jag, vilket var det sista jag hade förväntat mig. Jag hade gått dit för att hjälpa honom, men i själva verket hade jag fått ut mer av besöket än jag någonsin hade kunnat förvänta mig. *När jag åkte var det som om jag bara vägde hälften av vad jag vägt tidigare.*”

Bild 4 Mary Blewitt, Rwanda

”Folkmord är bortom förlåtelse.”

År 1994, på bara hundra dagar, dödades nästan en miljon människor i Rwanda medan världen tittade på och inte gjorde någonting. Mary Blewitt, en rwandisk kvinna, hade lämnat landet några år före folkmordet. När hon fick höra talas om dödandet, försökte hon att återvända hem, men alla gränser var stängda. När dödandet äntligen var över, reste hon direkt till sin hemby för att upptäcka att mer än 50 personer i hennes familj hade dödat.

Hon säger: ”Det som hände i Rwanda var inte en klanfråga, det var en humanitär fråga. Varje land i världen kan vara kapabelt till folkmord. Överlevande säger att de har förlåtit, men många förstår inte ordet. Världen är besatt av att gå vidare, men det finns inget slut för offer som drabbats av grymhet. Utan dialog, ansvar eller ursäkt kan du inte gå vidare. Det är ansträngande. Folkmord är bortom förlåtelse.”

”Om det finns hundratals som sårat dig, hur kan du då förlåta?” ”Du kan inte läka utan att rättvisa har nåtts.” ... ”Det är en farlig situation, för om ingenting görs för den första generationen av överlevande, så kommer den andra generationen att axla bördan och bli mer extrema.”

Mary, som nu bor i England, grundade “The Survivors Fund” (SURF) för att underlätta, hjälpa och stödja överlevande från folkmordet i Rwanda.

Bild 5 Sokreaksa Himm, Kambodja

”Vreden mot mördarna var lika stor som sorgen över min familj och den brann inom mig som ett stort eldklot.”

1975-1979 dödades 1,7 miljoner människor i Kambodja. Det var en femtedel av landets befolkning. Det skedde under De röda khmerernas styre. Politiska motståndare dödades, och utbildade människor avrättades som klassförrädare. Städerna avfolkades, pengar avskaffades och stora delar av befolkningen avrättades eller svalt ihjäl.

År 1977 såg Sokreaksa ”Reaksa” Himm, som då var 14 år, 13 medlemmar av sin familj mördas av röda khmerernas soldater, vid ”Dödens fält” i Kambodja. Efter att mirakulöst överlevt massakern svor Reaksa att hämnas på de män som var ansvariga för dödandet av hans familj. Efter att ha överlevt fasorna i flyktinglägren och de kringflackande dödsskvadronerna upplevde Reaksa flera år senare en livsavgörande omvändelse till kristendomen. Det gav honom en helt ny anledning att söka efter mördarna; att förlåta dem.

Han säger: ”Jag upptäckte att förlåtelse verkligen är gudomlig och med åren förstod jag att all ilska jag kände stod i direkt konflikt med mitt nya liv. Min ilska mot mördarna var lika stor som sorgen över min familj och hatet brann inom mig som en stor eld. I årtal hade fantasier där jag i detalj torterade och dödade mördarna om och om igen.”

”Jag var tvungen att hitta ett sätt att förlåta dem innan bitterheten inom mig skulle förgöra mig.”

Han mediterade och fick stöd i Bibeln: David och Jesus. ”Förlåtelse uppnås inte genom hämnd och det gör inte heller glömska; ingen form av våld kan radera mina minnen.” Att hämnas skulle bara vara till skada för mig själv. *Med tiden upptäckte jag att förlåtelse öppnade en kanal av andlig kraft i mitt liv, en kraft som läker och helar.”*

Han utvandrade till Kanada men kom sedan tillbaka till Kambodja och blev missionär. Han startade skolor och kyrkor, utbildade ledare. Han har skrivit två

böcker om sin väg till försoning. *“The Tears of My Soul”* finns på svenska *”Min själs tårar”* och *“After the Heavy Rain”*.

Bild 6 Kemal Pervanic, Bosnien

”Jag beslutade mig inte för att inte hata för att jag är en god person. Jag beslutade mig för att inte hata för att hat skulle ha avslutat det arbete de så framgångsrikt hade börjat.”

Kemal är en överlevare från det beryktade koncentrationslägret Omarska, som inrättades av bosnienserbiska styrkor i början av Bosnienkriget. Lägret, ett ”utredningscentrum”, avslöjades av brittiska journalister 1992, vilket ledde till internationell skandal och fördömanden.

Kemal skriver: ”När jag idag tillfrågas hur det är möjligt för människor att helt plötsligt attackera dem som de känner, säger jag till dem att *det tar lång tid att förbereda människor för en slakt av sina grannar.*”

Kemal kom till England. Hans familj vara kvar i Kroatien och behandlades illa. 10 år senare sökte han sig tillbaka till byn och mötte två av sina tidigare lärare som medverkat i utfrågningarna i lägret. Han kunde inte förlåta då en av dem inte visade ånger och han återvände hem igen men mådde fortfarande mycket dåligt. ”Jag bestämde mig inte för att avstå från att hata för att jag var en bra människa. Jag beslutade mig att inte hata för att hatet skulle avsluta det jobb som de hade börjat så framgångsrikt. Det skulle ha förgiftat mig.”

Så en dag när jag stod i duschen hörde jag mig säga ”Jag förlåter dig.” ”År efter år bar jag minnet av förövarna på mina axlar. Så när detta ögonblick kom kände jag en enorm lättnad.” Min far hade nyligen dött. ”Kanske förlät jag eftersom jag insåg att döden kan komma när som helst och ta bort möjligheten till försoning.” *”Jag tror att varje människa är kapabel till att döda.”*

Kemal är grundare av “Most Mira” (“Fredens Bro”, en ideell organisation) och är författare till *“The killing days: My journey through the Bosnian war”* (“Dagar av dödande: Min resa genom det bosniska kriget”).

Bild 7 Satta Joe, Sierra Leone

”När jag tog hans hand snyftade jag – inte av förtvivlan utan av en känsla av lättnad att kanske kunde vi nu fortsätta.”

Satta Joe var offer för inbördeskriget i Sierra Leone, som varade 1991 – 2002. Hon bor i Konodistriktet – ett område med stora diamanfyndigheter, som utsattes för stor förödelse under kriget då plundring och konstanta strider ägde rum mellan RUF-rebeller (Revolutionary United Front) och regeringsstyrkor. Kriget resulterade i mer än 50 000 döda och att mer än två miljoner människor fördrevs till grannländerna. Organisationen Fambul Toks (Family talk/Familjesamtal) arbetade för att genom samtal skapa försoning efter konflikten i Sierra Leone och de har hjälpt till att återuppbygga många liv, även Satta Joes.

Satta Joe var höggravid och kunde inte fly undan. Nyuma Saffa var ledare för sexuellt våld mot henne. Sattas 7-årige son såg allt. Rebellerna/förövarna dödade honom och lämnade Satta att dö med sitt nyfödda barn.

Nyuma Saffa kom efter kriget tillbaka till byn för att bo där. Satta var kvar där. Det var en svår tid. En dag kom en grupp från Fambul Toks. De frågade om det fanns någon i byn som hade smärtsam upplevelse från kriget. Nyuma Saffa ombads träda fram och förklara vad som hänt. Så småningom erkände han.

Fambul Toks medverkade för att försöka stödja en försoningsprocess. Satta skriver: "Först vägrade jag. Jag kunde inte stå ut med att hålla hans hand. Men i slutändan, efter mycket uppmuntran, bestämde jag mig för att dansa med Nyuma Saffa. När jag tog hans hand snyftade jag – inte av förtvivlan men av en lätt-nadskänsla för att vi nu kanske skulle kunna gå vidare från denna fruktansvärda smärta från det som hade hänt. Jag förväntade mig inte det men de lyckades skapa försoning mellan oss. Det är faktiskt ingen osämja mellan oss längre." www.fambultok.se

Bild 8 Odongtoo Jimmy, Uganda

"Människor kan se mig som en förövare men jag är också ett offer för jag valde inte att döda."

I juli 2002 kidnappades Jimmy Odongtoo av rebellgruppen Lords Resistance Army (LRA) i norra Uganda. Två år senare rymde han. LRA, som leddes av den fanatiska Joseph Kony, beräknas ha kidnappat omkring 25 000 barn sedan 1987. I hans armé fick pojkar ett val: döda eller dödas, medan flickorna användes som sexslavar. Internationella brottmålsdomstolen har väckt åtal mot fem av LRAs ledare, bl a Joseph Kony.

Jimmy bodde hos mormor när han kidnappades. Han lärdes av kidnapparna snabbt upp att döda. Cyklister var lämpliga offer (de kan slå larm och utgör ett hot). Hans händer och fötter smörjdes in med sheasmör. Det skulle ge honom mod att döda men också få honom att falla till marken om han försökte fly, fick han höra. Han vågade inte fly. Han fick en pistol och sköt besinningslöst in i folkmassor. Efter två år flydde han och omhändertogs på Oxfams rehabiliteringsläger. Avsikten var att han skulle återvända till hembyn. Han har skrivit till mormodern men inte fått svar. Återvändande barnsoldater har svårigheter att åter upptas i samhället.

Jimmy skriver: "Mitt samvete är inte rent, och det kommer aldrig att bli det. Inuti mig känner jag mig livrädd för vad jag har gjort. Mardrömmarna har inte börjat ännu men jag kan inte sluta tänka på vad som hänt. Jag har skrivit till min mormor för att be henne ta mig tillbaka men jag har ännu inte hört av henne. Kanske vill hon inte träffa mig på grund av vad jag har gjort." "Jag vet att eftersom jag har begått grymheter så kan andra människor se mig som en förövare, men jag är också ett offer, eftersom jag tvingades till att döda."

Bild 9 Francis & Berthe Climbié, Elfenbenskusten, & England

”Om du bara fokuserar på att straffa den skyldige, så släcker du själva anden och minnet av ditt barn.”

Victoria Climbiés liv blev kort och tragiskt. Hon föddes i Elfenbenskusten och när hon var sju år överlät hennes föräldrar, Francis & Berthe Climbié, vårdnaden av henne till en släkting. Marie-Therese Kouao, som sedan förde henne till England för att hon där skulle få en utbildning. Det var här som Victoria mötte sin död – hon torterades och dödades av samma person som hade lovat att hjälpa henne.

Föräldrarna var plågade av skuld, ångest och hat men ville försöka förlåta:

”Om man vill leva lyckligt och tillfreds i livet måste man lära sig att förlåta. Det spelar ingen roll om personen är oförmögen att be om förlåtelse eller ens erkänna att de har gjort fel, eftersom förlåtelse inte kan grundas på villkor.” Föräldrarna sökte upp Marie-Therese och hennes pojkvän Carl Manning. Carl visade ånger och bad om förlåtelse.”

Vi har också kunnat förlåta myndigheter och individer som inte hjälpte Victoria. *”Att låsa fast sig vid att vilja hämnas är att döda ett barn två gånger. Först mördas barnet, men om du då som förälder bara fokuserar på att straffa den skyldige, så släcker du själva anden och minnet av ditt barn.”*

Vilken tröst ger hämnd? Vår största önskan är att något positivt ska komma ur denna tragedi. Det är därför vi öppnar en skola i Elfenbenskusten. Det kommer att bli ett kompetenscentrum som kan erbjuda utbildning för barn från hela världen. Det enda skälet till att Victoria åkte till England var för att få utbildning. Vår skola är ett sätt att hedra Victoria och låta minnet av henne leva vidare.”

Bild 10 Katy Hutchinson & Ryan Aldridge, Canada

”En del av att vara människa är att rulla upp ärmarna och ta aktiv del i att reparera skadan.”

På nyårsafton 1997 misshandlades Katy make Bob till döds när han gick för att se till en fest som grannens son höll. Katy hade 4-åriga tvillingar.

Katy: ”Jag såg in i deras ögon och visste att jag inte kunde låta deras liv domineras av deras fars död. Jag lovade dem och jag lovade mig själv att bortom den skräck för vad som just hade hänt skulle vi hitta en mening med det som skett.”

Det tog fyra år innan Ryan Aldridge erkände att han utdelat den dödande sparken. Ryan dömdes till fem års fängelse för dråp. Det var tyst i samhället. De som varit med talade inte. Det blev väldigt svårt när familjen inte fick stöd. Till slut fann Katy det nödvändigt att flytta.

Efter fyra år arresterades Ryan. Katy gjorde en inspelning som han fick se. Hon uppmanade honom att gräva djupt inom sig för att hitta orden för att kunna säga ”Jag gjorde det.” ”Fyra år av tystnad, sorg och fruktan försvann när han sedan

uppfyllde min önskan och erkände brottet. Dessa ord skulle inleda länkningsprocessen för oss båda.”

Ryan bad att få träffa henne och mindre än 24 timmar efter gripandet möttes de. Han grät och hon höll om honom. Näst efter barnens födelse var det det mest mänskliga ögonblicket i hennes liv, säger hon.

Organisationen Community Justice Initiatives organiserade försoningsmöten. Det ägde rum i fängelset (Ryan fick fem års fängelse) och varade en hel dag. *”Jag har kunnat förlåta Ryan på grund av den sympati jag känner för hans mamma. Jag förstod hennes förlust.”* *”Förlåtelse blev en möjlighet att skapa en ny och hoppfull början.”*

”Jag känner mig tvungen att göra något av Bobs minne.” *”Vare sig du är offer eller förövare så är det en del av att vara människa att kavla upp ärmarna och aktivt ta del i att reparera skadorna.”* Katy har skrivit boken. *”Walking after Midnight: One Woman’s Journey through Murdur, Justice Forgiveness.”* www.katyhutchinsonpresents.com.

Ryan: *”Katys förlåtelse är den mest otroliga gåva som någon någonsin har gett mig. Det förändrade mitt liv.”* *”Med Katys förlåtelse hoppas jag att jag kanske en dag kommer att kunna förlåta mig själv.”*

Bild 11 Jo Berry & Pat Magee, England & Nordirland

”Jag börjar inse att det spelar ingen roll vilken sida av konflikten man är på. Hade vi levt varandras liv skulle vi alla ha gjort vad den andre gjorde.”

Sir Anthony Berry (brittisk parlamentsledamot) dödades i IRA:s bombattentat i Brighton, England, under Torypartiets konferens 1984. Pat Magee, IRA-aktivist, dömdes för attentatet till livstids fängelse men blev fri 1999 efter Långfredagsavtalet 1998. Han har sedan dess varit aktivt involverad i fredsarbetet.

Anthony Berrys dotter, Jo, kastades genom mordet på fadern in i en konflikt hon visste väldigt litet om. Sedan dess har hon besökt Irland många gånger och arbetat med offer och före detta stridande från båda sidor. I november 2000 träffade Jo Pat Magee:

”Jag ville träffa Pat för att få ett ansikte på fienden och för att se honom som en riktig människa. Vid vårt första möte var jag livrädd, men jag ville bekräfta det mod som krävts av honom att träffa mig. Vi hade ett enastående starkt samtal. Jag berättade en hel del om min far, medan Pat berättade lite om sitt liv. Under de senaste två och ett halvt åren när jag har lärt känna Pat känner jag att jag har fått tillbaka en del av den medmänsklighet jag förlorade då bomben exploderade. Pat är också på väg att återfå sin medmänsklighet.”

”Kanske mer än något annat har jag insett att oavsett vilken sida av konflikten du är på, om vi hade levt varandras liv skulle vi ha gjort vad den andre gjorde.”

Pat Magee: *”Jag bestämde mig för att träffa Jo eftersom jag, förutom att ta itu med en personlig förpliktelse, kände mig skyldig som republikan att förklara vad som gjorde att någon som jag deltog i kampen. Jag berättade för henne att*

jag hade involverat mig i den väpnade kampen vid 19 års ålder, efter att ha bevittnat hur ett litet, nationalistiskt samhälle behandlades illa av britterna.”

”Oavsett vad vi kan uppnå som två människor som möts efter en fruktansvärd händelse så finns förlusten kvar och förlåtelse kan inte omfamna denna förlust. Hoppet ligger i det faktum att vi är beredda att fortsätta. Dialogen har fortsatt.”
<http://www.buildingbridgesforpeace.org> Över hela världen.

Bild 12 Phyllis Rodriguez & Aicha el-Wafi, USA och Frankrike

”När jag såg Zacarias i domstolen brast mitt hjärta för jag kunde inte se honom som en främling. Han är min väns son.”

Den 11 september 2001 dödades Phyllis Rodriguez’ son, Greg, i terrorattacken mot World Trade Center. Året därpå träffade Phyllis Aicha el-Wafi, vars son Zacarias Moussaoui, hade åtalats för inblandning i terrordådet. Aicha hade rest från Frankrike för ett privat möte med familjer som hade förlorat sina nära och kära i 11 september-attacken. 2006 dömdes Zacarias Moussaoui till livstids fängelse utan möjlighet till benådning.

Phyllis: *”Det som gjorde allting mycket värre var vetskapen om att den amerikanske regeringen skulle använda vår sons namn för att motivera militära åtgärder i utlandet.”*

”Den dag jag träffade Aicha förändrades mitt liv. Jag förändrades känslomässigt. Det var början till min förståelseprocess. Att någon som Aicha, som lidit så mycket, fortfarande kunde vara så känslomässigt generös tog fram generositeten i mig och det kändes bättre. Sedan dess har jag lärt mig att ett sätt att läka är att överbrygga klyftan mellan oss och den ‘andre’”.

Vi är lika. En historisk tragedi förde oss samman och samma tragedi gör att Zacarias nu sitter i fängelse och att vår son dog i World Trade Center. Det kunde ha varit det omvända.

”Jag förlåter inte handlingen, men att försöka förstå varför någon har gjort som de gjort är en del av processen för att kunna förlåta. Förlåtelse är att kunna acceptera att en annan person är mänsklig och därför ofullkomlig.”

Zacarias erkände sig skyldig till terroranklagelserna år 2005. Aicha skulle komma till USA och Phyllis bestämde sig för att ge henne så mycket stöd hon kunde. De talade med varandra i telefonen, först utan att Phyllis kunde franska. Zacarias var medlem i al-Qaida men det fanns inga bevis för att han visste om planerna på World Trade Center. Varför erkände han?

”Att träffa Aicha gav mig styrka och avlägsnade min ilska och bitterhet. Det hade också hjälpt mig att förlåta mig själv eftersom en mamma alltid känner sig skyldig när det händer hennes barn någonting.”

Aicha fick veta om misstankerna mot Zacarias via TV. Han hade suttit i fängelse i USA sedan augusti för brott mot visumlagen. Zacarias skrev: ”Jag är islamistisk extremist men jag har inget att göra med attackerna.” Jag bestämde mig för att kämpa för hans rättigheter.

”Trots att jag visste att min son inte var direkt ansvarig för attackerna insåg jag att extremistiskt tänkande som hans, hade skapat en hatisk miljö.” Jag for till New York för att möta familjemedlemmar till de döda och be om ursäkt. Phyllis var där. Det var ett stort stöd. ”Även om jag inte är ansvarig för de val min son har gjort som vuxen känner jag mig fortfarande skyldig eftersom jag födde honom.” Fadern var våldsam mot honom och hade sedan övergett oss. Zacarias utsattes för rasistiska påhopp hela sitt liv (Frankrike). Han kände sig som en främling. Han kom samman med kriminella.

Bild 13 Rami Elhanan & Ghazi Briegeith, Israel & Palestina

”Om Ghazi och jag kan stå tillsammans efter att ha betalat det högsta möjliga pris, då kan vem som helst göra det.”

Ghazi Briegeith, en palestinsk elektriker, som bodde i Hebron på Västbanken, och Rami Elhanan, en israelisk grafisk formgivare från Jerusalem, Israel, träffades genom Parents Circle, en grupp med familjer till drabbade, som stöder försoning och fred. Ghazis bror dödades vid en vägspärr år 2000, Ramis 14-åriga dotter föll offer för en självmordsbombare i Jerusalem 1997.

Rami: *Min 14-åriga dotter hade dödats av en självmordsbombare. ”Först plågades jag av ilska och sorg, jag ville hämnas och ge igen. Men vi är människor – inte djur! Jag frågade mig själv: ‘Kommer dödandet av någon annan att dämpa min smärta?’ Naturligtvis inte. Det stod klart för mig och min fru att skulden ligger hos den israeliska ockupationen av palestinska områden. Självmordsbombaren var ett offer precis som min dotter. Han hade blivit galen av ilska och skam.”*

”Jag förlåter inte och jag glömmer inte, men när detta hände min dotter var jag tvungen att fråga mig själv om jag hade bidragit till detta på något sätt. Svaret var att det hade jag – mitt folk bar ansvaret för att vi styrt, dominerat och förtryckt tre och en halv miljon palestinier i 35 år. Det var en synd och du betalar för synder.”

Ett år senare träffade jag grundaren av Parents Circle. Jag följde med till ett möte. Jag fick en anledning att stiga upp på morgonen igen. Parents Circle blev centralt i mitt liv, en helig uppgift. Där träffade jag Ghazi. ”Om vi – Ghazi och jag – kan prata och stå tillsammans efter att ha betalat det högsta möjliga priset så kan vem som helst göra det. *Det finns en hög mur mellan våra nationer, en mur av hat och rädsla. Någon måste göra sprickor i den muren för att få den att falla ned.*”

Ghazi: *”Rami och jag delar vår smärta som bröder.” Min bror dödades år 2000 i början av intifadan. Han sköts vid en vägspärr av ett barn med kulspruta. ”Först drevs jag till vansinne – galen av sorg. Det bör inte finnas någon förlåtelse för dem som mördar oskyldiga, men ändå kunde jag se soldaten som ett offer för ockupationen, precis som min bror var, och precis som jag fortfarande är. Men förlåtelse är en mycket personlig sak. Även om jag väljer att förlåta den som dödade min bror, kan jag inte tvinga min brors barn att förlåta. Men jag kan visa dem att något mycket mer värdefullt än att reagera med våld, det är att öppna*

ditt hjärta till försonig och fred. Jag kan visa dem att vända blad och gå vidare är deras enda hopp om att leva ett bättre liv än vårt.”

”Man behöver inte älska varandra för att bygga en bro mellan de två nationerna: man behöver respekt.”

www.theparentscircle.com

Bild 14 Michael Lapsley, Sydafrika

”Alla människor är kapabla att vara förövare eller offer – och ibland bådadera.”

Efter att prästen Michael Lapsley landsförvisades av den sydafrikanska regeringen 1976, gick han med i African National Congress, (ANC) och blev en av deras präster. Medan han bodde i Zimbabwe upptäckte han att han var på den sydafrikanska regeringens dödslista. I april 1990 fick han en brevbomb med posten. Han förlorade båda händerna, ena ögat och trumhinnorna spräcktes. Han driver nu “Institute for Healing of Memories” i Kapstaden.

”Ganska tidigt efter bomben insåg jag att om jag var fylld med hat och hämndlystnad skulle jag vara ett offer för evigt.”

Ingen blev åtalad. Jag har ingen speciell person att förlåta. ”Min inställning till förövaren är denna: Jag ska förlåta dem, men eftersom jag aldrig kommer att få mina händer tillbaka, och därför alltid kommer att vara i behov av någon som hjälper mig, skulle de få betala den personens lön. Inte som ett villkor för förlåtelse, utan som en del av gottgörelse och upprättelse.”

Sydafrika är en skadad nation med skadade människor. Michael startade program att stödja dem som drabbats. De kämpade för att få sina historier uppmärksammade.

Bok: *“Redeeming the Past: My Journey from Freedom Fighter to Healer.”*

www.healingofmemories.co.za

Bild 15 Vusumzi Mcongo & Christo Brand, Sydafrika

”Vi kan inte leva med brustna hjärtan. Förr eller senare måste vi acceptera att dessa saker har hänt oss. Att stanna kvar i det förflutna vill bara leda till kaos.”

Christo Brand (Sydafrika) var en av de fångvaktare som hade uppdraget att vakta Nelson Mandela på Robben Island-fängelset mellan åren 1978 och 1987. Samtidigt avtjänade Vusumzi Mcongo ett tolvårigt straff som politisk fånge. Efter att apartheidregimen kollapsat 1994 arbetade de båda på Robben Island Museum i Kapstaden.

Christo berättar om Nelson Mandela. Fängelset – en skola, ett universitet.

Vusumzi, fängslades efter en studentbojkott. Han var med i sydafrikanska studentrörelsen. Han berättar att han blev torterad. Han höll sig undan fångvaktarna för att inte förlora sina möjligheter att studera. De fick inte tala med fångvaktarna. Han själv förde information från en del av fängelset till den andra. ”Jag hatade aldrig dessa vakter. De arbetade för ett system och systemet var brutalt. De människor jag hatade var de som hade torterat och förhört mig i häktet. Jag brukade drömma om hämnd.” Jag ville efter frigivningen träffa dessa människor för att visa att jag överlevt.

Vusumzi var efter frigivningen verksam i *Sannings och försoningskommissionen* (TRC). ”Av en slump, under en utfrågning i Sannings och försoningskommissionen (TRC) av dem som misstänktes ligga bakom Steven Bikos död (1977) träffade jag några vaktare som varit inblandade i hans fall. Jag hälsade på dem och påminde dem om att de också hade torterat och förhört mig. Sedan önskade jag dem lycka till. Jag hyste inget agg gentemot dem och kände inget hat. Jag visste då att erfarenheten av Robben Island inte hade brutaliserat mig. Vi hade alla lärt oss olika saker på olika sätt.”

Bild 16 Vladimir Khodosok, Ukraina

”Jag förlåter inte dem som är ansvariga. Skulle du?”

Den 26 april 1986 inträffade världens största kärnkraftkatastrof i Sovjetunionen. Olyckan vid kärnkraftverket i Tjernobyl, i nuvarande Ukraina, förorenade 155 000 kvadratkilometer. Där bodde 7 miljoner människor. 17-åriga Sasha Khodosok, som var två år då, bodde med sin familj i den förorenade staden Braghin. Det var inte förrän 1990, fyra år efter olyckan, som familjen flyttades till en ”ren” by 20 kilometer bort. År 1998 fick Sasha diagnosen sköldkörtelcancer – den enda barncancerform som bevisligen är kopplad till strålning.

Även familjen i övrigt har skadats. Hans föräldrar, Vladimir och Ludmile Khodosok, har blivit invalidiserade till följd av olyckan. Vladimir har astma, Ludmilla synproblem och dottern är synskadad. Deras andre son dog 12 år gammal av ”hjärtsvaghet”.

Vladimir och Ludmile är bittra mot regeringen som inte givit dem något stöd. Efter upplösningen av kommunistiska partiet blev de av med sina sparpengar på banken. Människor har berikat sig. De har inte fått någon ersättning, ingen upprättelse. Vid olyckan arbetade Vladimir som lantarbetare. Han och andra fick flytta hö och utrustning från det förorenade området till ”rena” områden. *De fick inte veta att det var hälsofarligt. Ingen har tagit ansvar, ingen har visat ånger. ”Så jag förlåter inte dem som var ansvariga. Skulle du?”*